

Dezbateri IER-FRS: „Apărarea comună europeană în contextul războiului din Ucraina”

– SINTEZĂ –

Institutul European din România și Fundația Robert Schuman (Paris) au organizat joi, 9 iunie, între orele 10:00 – 12:30 dezbateri cu tema *Apărarea comună europeană în contextul războiului din Ucraina*, care a avut loc la sediul Institutului Francez din București. Conferința face parte dintr-o serie de activități desfășurate de Fundația Robert Schuman în parteneriat cu centre de cercetare și grupuri de reflecție europene, incluse în programul Președinției franceze a Consiliului Uniunii Europene (UE) din 2022.

Dezbateri a debutat cu un cuvânt de bun venit, urmat de alocuțiuni introductive, un panel de experți și o sesiune de întrebări și răspunsuri. Dl **Julien Chiappone-Lucchesi**, Consilier de Cooperare și Acțiune Culturală, Ambasada Republicii Franceze în România, directorul Institutul Francez din România a deschis lucrările dezbaterii. Au urmat alocuțiunile introductive, adresate de către Excelența Sa dna **Laurence Auer**, ambasador extraordinar și plenipotențiar al Republicii Franceze în România; dna **Irina Zidaru**, director general, Departamentul Afaceri Strategice, Ministerul Afacerilor Externe, România; dna **Alina Bârgăoanu**, prof. univ. dr., președinte al Consiliului de Administrație, Institutul European din România; dl **Jean-Dominique Giuliani**, președinte, Fundația Robert Schuman, Franța.

În cadrul panelului de experți au avut intervenții dl **Jean-Dominique Giuliani**, președinte, Fundația Robert Schuman, Franța; dl gl. bg. **Liviu-Mihail Iancu**, locțiitor al șefului Departamentului pentru politica de apărare, planificare și relații internaționale, Ministerul Apărării Naționale, România; dna **Pascale Joannin**, director general, Fundația Robert Schuman, Franța; dna **Angela Grămadă**, președinte, Asociația Experți pentru Securitate și Afaceri Globale – ESGA, România; dl **Serban Filip Cioculescu**, cercetător principal, Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară, România.

Dl **Mihai Sebe**, Șef Serviciul Studii Europene, Institutul European din România a asigurat moderarea evenimentului.

Excelența Sa, dna **Laurence Auer**, a subliniat importanța acordată de Președinția franceză a Consiliului UE dezbaterii temelor de interes cu toți partenerii relevanți, prezentând cu rol de exemplu Conferința privind viitorul Europei:

Dezbateri cu privire la apărarea comună europeană are loc într-un moment critic pentru pacea Europei, în contextul crizei din Ucraina. Discuțiile referitoare la apărarea europeană au loc într-un context geopolitic dificil, care a evoluat de la negocieri anterioare crizei la măsuri concrete și inițiative precum Busola Strategică a Uniunii Europene, Fondul European de Apărare și noul concept strategic al NATO.

Dezbateri cu grupurile de reflecție românești pe problematica apărării europene este importantă, pentru a clarifica unele concepte și idei și a demonta unele speculații, precum favorizarea progresului unei dimensiuni europene într-o presupusă competiție cu NATO. Franța este un partener solidar în cadrul NATO, prezentă militar în România pentru apărarea flancului sud-estic. Totodată, România, membru NATO, participă și ea la apărarea europeană, găzduind, de exemplu viitorul Centru de competențe în materie de securitate cibernetică ECCC al Uniunii Europene.

Programul Președinției franceze la Consiliul UE a fost unul ambițios, incluzând priorități precum redresarea economică post-pandemie sau combaterea efectelor schimbărilor climatice. Chiar

dacă agenda a fost perturbată de evenimentele recente, Președinția franceză a continuat să ofere importanță acestor problematici.

☑ Criza trebuie să genereze o consolidare a unității celor 27 de state membre ale UE, în ciuda unor subiecte complexe de negociere. Printre elemente de adresat se numără și viitoarea reuniune a Consiliului European, în cadrul căreia vor fi analizate candidaturile Ucrainei, Republicii Moldova și Georgiei, intrarea în spațiul Schengen a trei state membre (România, Bulgaria și Croația), extinderea în Balcanii de Vest, care pare a rămâne încă în discuție.

În continuare, doamna **Irina Zidaru** a subliniat nevoia unei clarificări conceptuale aprofundate cu privire la profilul Uniunii Europene în domeniul securității și apărării:

☑ Cooperarea europeană în domeniul securității și apărării a avansat prin dezvoltarea capacităților și derularea unor angajamente operaționale în domeniul gestionării crizelor militare și civile, demonstrând astfel dinamismul Uniunii Europene.

☑ România susține dezvoltarea cooperării europene în domeniul securității și apărării, în complementaritate și sinergie cu NATO. Participarea României în cadrul acestei cooperări presupune o prezență activă în domeniul gestionării crizelor pe toate dimensiunile civile și militare, precum și în dezvoltarea capacităților.

☑ Agresiunea Federației Ruse împotriva Ucrainei reprezintă un moment de inflexiune strategică, ce confirmă fundamentul securității europene construit pe solidaritatea între statele membre, parteneriatul strategic transatlantic și Alianța Nord-Atlantică. Reacția coordonată a UE, a NATO și Statelor Unite ale Americii în raport cu agresiunea Federației Ruse demonstrează atașamentul comun pentru valorile democratice și libertățile fundamentale. Este un răspuns reflectat de sprijinul oferit Ucrainei și consolidarea prezenței NATO pe flancul său estic.

☑ Busola Strategică a Uniunii Europene este un document strategic cu un potențial semnificativ pentru aprofundarea cooperării dintre UE și NATO. NATO rămâne esențială în asigurarea apărării europene, iar dezvoltarea cooperării europene în domeniul securității și apărării nu se poate realiza în mod independent, ci complementar cu Alianța Nord-Atlantică.

☑ Atât NATO, cât și Uniunea Europeană trec printr-un proces de adaptare strategică, în contextul evoluțiilor geopolitice recente.

Doamna **Alina Bârgăoanu** a evidențiat câteva consecințe ale conflictului din Ucraina în domeniul dezinformării, subliniind probabilitatea ca acest conflict să fie unul de lungă durată, cu riscuri importante:

☑ Analizele care previzionau că Ucraina va fi înfrântă rapid s-au dovedit incorecte; în acest moment perspectivele generale converg spre ideea unui conflict de lungă durată, cu faze de conflict intermitent. Războiul pentru câștigarea opiniei publice va fi unul continuu, mai ales în contextul în care faza sa emoțională s-a terminat, făcându-se trecerea la un război de uzură ce induce o stare de oboseală la nivelul opiniei publice.

☑ Această etapă a războiului informațional este cea mai periculoasă, fiindcă mizează pe uzura zilnică a opiniei publice, ca teren fertil pentru dezinformare. În acest context, *răbdarea strategică* este esențială, opinia publică având nevoie de explicații clare referitoare la agresiunea Federației Ruse, care este îndreptată și împotriva modelului politic occidental și a modelului civilizațional european.

☑ Pentru a contracara efectele războiului informațional este nevoie de unitate, coerență și solidaritate. Dezinformarea mizează pe polarizare și pe puncte de vedere devenite ireconciliabile. În acest sens, apărarea comună europeană nu trebuie opusă sub nicio formă modelului transatlantic. NATO nu trebuie contrapusă apărării comune europene.

Miza este ca demersurile să fie sinergice, să nu lase loc apariției unor vulnerabilități care apoi să fie instrumentalizate cu scopuri de dezinformare.

În dezbaterile publice, nu trebuie să ne ferim de puncte de vedere diferite ori chiar opuse. Important este ca acestea să nu fie instrumentalizate și prezentate drept fisuri în unitatea transatlantică. Aceste subiecte merită să fie dezbătute public, fiind esențial ca în spațiul public european să nu existe tabuuri, deoarece acestea reprezintă la rândul lor un teren fertil pentru dezinformare.

Domnul **Jean-Dominique Giuliani** a subliniat importanța acordată de către Președinția franceză a Consiliului UE dezbaterii cu partenerii pentru aprofundarea unității și solidarității, într-un context complex:

Președinția franceză a Consiliului Uniunii Europene a avut rezultate concrete, printre acestea numărându-se și Busola Strategică, subiect important pentru Franța. În acest context, a fost subliniat rolul specific al NATO, în aceeași măsură în care Uniunea Europeană are propriul său rol.

În contextul crizei din Ucraina, NATO reprezintă un actor relevant în domeniul militar, în timp ce Uniunea Europeană joacă un rol semnificativ din punct de vedere politic și financiar, atât prin sancțiunile impuse Federației Ruse, cât și prin solidaritatea demonstrată față de Ucraina și cetățenii acestui stat. Uniunea Europeană este un tip diferit de putere, una dintre cele mai importante puteri de pe arena globală din punct de vedere politic, economic și financiar. Totodată, Uniunea Europeană este unul dintre cei mai activi actori internaționali în apărarea valorilor democratice.

Uniunea Europeană este mai unită ca înainte, ca răspuns la agresiunea Federației Ruse împotriva Ucrainei, progresând în vederea creșterii credibilității posturii sale strategice.

În deschiderea panelului de experți, domnul **Jean-Dominique Giuliani** a punctat importanța acordată de către Fundația Robert Schuman apărării europene, prezentând viziunea Franței pe acest subiect:

Nu poate exista o postură strategică și o diplomatie credibilă la nivel european fără o politică de apărare coordonată. Nu este vorba despre o armată europeană, ci de gestionarea resurselor în mod coordonat. Franța, singurul actor nuclear din UE, are o putere militară prezentă în mai multe regiuni ale globului, participând și la consolidarea apărării aliaților săi, între care și România.

Pentru a înțelege cum poate progresa apărarea europeană este nevoie de o abordare concretă, pragmatică, care să-și propună un nivel ridicat de eficacitate. Apărarea Europei poate avansa în domeniul industrial sau în cel operațional, însă există și domenii sensibile. Cooperarea bilaterală, precum cea dintre Franța și România, sau multilaterală, în interiorul Uniunii Europene, reprezintă exemple eficace și credibile în promovarea progresului în acest domeniu.

Există mai multe elemente de complementaritate între NATO și UE decât elemente de diviziune.

Cooperare poate să aibă loc în domeniul strategic sau în cel operațional, dar trebuie să includă și reflecția cu privire la aspecte de securitate sau legate de gestionarea crizelor.

Asemenea exemple de integrare pot fi foarte importante în progresul Uniunii Europene; așa s-a întâmplat atât în criza sanitară și economică generată de pandemia de COVID-19, cât și în contextul agresiunii Federației Ruse împotriva Ucrainei.

Domnul **Liviu-Mihail Iancu** a prezentat viziunea României cu privire la subiectul apărării europene, arătând că Președinția Franceză a avut loc într-un context foarte complicat generat de agresiunea Federației Ruse împotriva Ucrainei, greu de anticipat cu doar câteva luni în urmă;

☑ Statele din estul UE au insistat încă înaintea declanșării crizei din Ucraina asupra unei posturi de securitate și de apărare puternice, prezentând un nivel mai ridicat de suspiciune cu privire la intențiile Federației Ruse decât unele state din vestul continentului.

☑ Politica europeană de apărare, considerată mult timp o „cenușăreasă” a politicilor Uniunii Europene, a căpătat substanță. Începând cu anul 2013, apărarea a devenit un punct de dezbateră distinct pe agenda liderilor europeni. Cu toate acestea, evoluțiile nu au fost neapărat pe măsura așteptărilor. Este importantă în acest sens o abordare credibilă, fapt ce a constituit o problemă până recent.

☑ Politica de securitate și apărare comună a devenit mai credibilă. În acest sens, a fost menționată creșterea bugetelor pentru apărare în majoritatea statelor membre ale UE, precum și exemplul referendumului din Danemarca referitor la renunțarea la clauza de neparticipare pe apărare.

☑ Criza din Ucraina a arătat că relația transatlantică și cooperarea NATO-UE contează, iar opiniei publice nu trebuie să i se inducă faptul că există o concurență între NATO și UE.

☑ Există elemente concrete de progres la nivelul UE. Printre exemple se numără Cooperarea Permanentă Structurată (PESCO), existentă din 2017, finanțarea în domeniul securității și apărării din bugetul comun al Uniunii Europene, mobilitatea militară, chiar dacă aceasta are fonduri insuficiente, Busola Strategică.

☑ Prin Busola Strategică, statele membre ale UE au, pentru prima dată, o evaluare comună cu privire la riscurile și amenințările cu care se confruntă, un element indispensabil pentru o viziune comună europeană în domeniul securității și apărării. Busola Strategică are 80 de obiective clare, dintre care 51 au termen de implementare anul 2022.

☑ În dezvoltarea capabilităților, este foarte important ca abordarea să fie una echilibrată, prin sprijinirea companiilor mici și mijlocii.

☑ Acesta este un moment de „mișcare tectonică”, iar statele membre ale UE trebuie să se ridice la nivel așteptărilor. Unele prevederi ale tratatelor europene pot fi folosite. Este nevoie de o abordare cooperantă, chiar dacă acest lucru poate fi de durată, precum și de o gândire strategică.

Doamna **Pascale Joannin** a punctat importanța binomului Franța - Germania în atingerea consensului cu privire la teme de negociere la nivel european:

☑ Franța este un stat care a făcut eforturi în domeniul apărării și securității europene de mult timp. Acest lucru este firesc, având în vedere statutul Franței de putere nucleară și membru permanent al Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite.

☑ Federația Rusă este nu doar un inamic al Ucrainei, este un inamic al valorilor europene de care Ucraina se apropie în ultimii ani.

☑ Există la nivel european o serie de elemente și de structuri pentru creșterea prezenței geopolitice a Uniunii Europene. Atunci când interesele statelor membre ale UE sunt puse în pericol, acestea trebuie apărute.

☑ Agresiunea Federației Ruse împotriva Ucrainei a avut drept consecință schimbarea perspectivei în anumite state membre ale UE cu privire la subiectul securității și apărării europene, un exemplu în acest sens fiind referendumul din Danemarca. De asemenea, Suedia și Finlanda au decis să-și depună candidatura la NATO.

Doamna **Angela Grămadă** s-a referit în intervenția sa la efectele agresiunii Federației Ruse asupra Ucrainei și a mai multor state din vecinătatea estică, precum și asupra statelor membre ale Uniunii Europene, subliniind că acest conflict nu este doar unul militar, ci este o agresiune împotriva valorilor și principiilor democratice:

Prioritățile Franței la Președinția Consiliului Uniunii Europene au fost schimbate forțat, în contextul crizei din Ucraina.

Consecințele conflictului din Ucraina asupra Republicii Moldova și a Georgiei, state care și-au depus candidatura la Uniunea Europeană alături de Ucraina, sunt multiple: militare, politice, economice. Actorii politici încearcă să spargă ierarhiile politice foarte bine consolidate anterior. În lipsa unor strategii clare ale actorilor politici care să consolideze societatea în jurul ideii de unitate, rezistența și reziliența instituțională vor fi dificile.

Refugiații, prezenți atât în Republica Moldova, cât și în Georgia, vor genera dificultăți sociale. Autoritățile trebuie să identifice resurse financiare suficiente pentru integrarea refugiaților într-un circuit social.

Consecințele economice sunt majore. Experții evaluează contractarea economiei Ucrainei cu 45%. Sunt vizibile distrugerile lanțurilor comerciale și închiderea porturilor din Ucraina, care alimentau inclusiv piețele din statele membre ale UE cu diferite bunuri și servicii. Autoritățile de la Chișinău sunt astfel nevoite să-și regândească strategia economică, existând riscul penuriei unor bunuri, care proveneau anterior din Ucraina. Inflația din Republica Moldova a ajuns în luna mai la 27%. Aceasta este o tendință regională, în toată zona Mării Negre.

Actuala criză energetică a demonstrat că poate fi atinsă coeziunea la nivelul Uniunii Europene. Criza ecologică poate genera și o criză umanitară. În Mariupol, de exemplu, sunt avertizări de holeră, care se poate extinde.

Identificarea unei soluții pentru conflictele înghețate din regiunea Mării Negre constituie o preocupare curentă. Experții de la Chișinău cred în realizarea unei platforme de dezbateri alături de statele membre ale Uniunii Europene, pentru crearea unei strategii cu privire la conflictele înghețate, ce ar trebui să fie analizate și soluționate împreună. Securitatea la Marea Neagră nu privește numai Ucraina, ci include și state precum Georgia, Armenia sau Republica Moldova.

Domnul **Șerban Filip Cioculescu** a prezentat câteva consecințe geopolitice ale conflictului din Ucraina, precum și modul în care securitatea europeană s-a transformat în ultimul deceniu, în contextul unor riscuri și amenințări cu care s-a confruntat Uniunea Europeană:

La nivel doctrinar, Uniunea Europeană este pregătită pentru gestionarea acestor evoluții geopolitice, precum agresiunea Federației Ruse împotriva Ucrainei sau ascensiunea Chinei, devenită principalul rival strategic al Statelor Unite ale Americii. Aceste evoluții au consecințe economice, politice și civilizaționale majore. Busola Strategică a UE nu este un document înlocuitor al Strategiei Globale de Politică Externă și de Securitate, ci un ghid de implementare și de actualizare. Declarația de la Versailles a încercat să ofere concretețe acestei agende.

Principalele provocări pentru politica europeană de apărare sunt: reticența statelor membre ale UE de a reduce suveranitatea națională în acest domeniu, dificultatea creării unei industrii europene de apărare, dificultatea de a crea o cultură strategică comună la nivel european.

Busola Strategică a sugerat mai multe modalități pentru o mai bună coordonare a statelor membre ale UE în domeniul apărării.

UE trece printr-o stare de pericol, atât la nivel intern, luând în considerare terorismul, cât și extern, având în vedere agresiunea Federației Ruse împotriva Ucrainei și ascensiunea amenințătoare a Chinei. În acest context, vecinătățile UE sunt foarte importante pentru securitatea sa. Ca o consecință, UE a inclus statele din aceste zone în Politica sa de vecinătate și le-a sprijinit pentru a fi democratice și stabile.

Unele state membre ale UE și-ar dori un proces rapid de aderare a Ucrainei, Republicii Moldova și Georgiei, în timp ce alte state consideră că ar trebui respectate toate procedurile, proces

care este de durată. Este vital ca aceste state să fie ajutate, prin alte mijloace, pentru a-și apăra securitatea și suveranitatea.

Sarcina apărării statelor agresate aparține Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite, însă acesta este blocat de veto-urile Federației Ruse și Chinei. Sprijinul internațional oferit Ucrainei este astfel în total acord cu litera și spiritul legislației internaționale.

NATO este fără discuție garantul de securitate pentru spațiul european. Există tendința ca state europene tradițional neutre să renunțe la acest statut și să ceară aderarea la Alianța Nord-Atlantică.

Uniunea Europeană nu se va substitui NATO ca furnizor de securitate colectivă, însă este probabil ca apărarea europeană să primească bugete din în ce în ce mai consistente.

Este important să se contracareze clivajele din interiorul Uniunii Europene, mai ales divergențele din Franța și Germania.

Sesiunea de comentarii, întrebări și răspunsuri a demonstrat interesul participanților pentru tematicile aduse în dezbatere. Astfel, au fost adresate întrebări și aduse completări cu privire la următoarele aspecte:

Fondul European de Apărare are 7,1 miliarde de euro alocate doar pentru cercetare și dezvoltare, însă aceste finanțări nu vor face diferența pe termen scurt și lung. Ce poate face însă diferența este scutirea de la calculul deficitului bugetar pentru programe comune europene în domeniul securității și apărării.

Pe dimensiunea de securitate și apărare comună, unanimitatea rămâne regula de bază. Pentru acțiuni comune eficiente la nivelul Uniunii Europene trebuie găsit consensul, iar abținerea constructivă poate fi o soluție.

Politica de securitate și apărare comună vizează acțiunea externă a Uniunii Europene.

Există riscul ca opinia publică din statele membre din Uniunea Europeană să obosească. Acest risc este luat în calcul în strategiile Federației Ruse. În acest context, leadershipul european este foarte important.

O strategie europeană pentru Marea Neagră este foarte importantă. Uniunea Europeană trebuie să aibă o strategie proactivă pentru securitatea la Marea Neagră.

Din păcate, contribuția României în sprijinul Ucrainei nu este suficient de vizibilă în spațiul public național.

Este important ca procesul de consolidare a apărării europene să adreseze, pe termen lung, cauzele amenințărilor la adresa UE (insuficienta forță a reglementărilor internaționale), iar pe termen scurt, efectele agresiunilor (îndeosebi nevoile de apărare, cele umanitare și economice).

Înregistrarea video a evenimentului poate fi accesată [aici](#).

*Sinteză realizată de
Iulian Oneașcă și Ionuț-Mircea Marcu,
Experți, Serviciul Studii Europene*